

มโนอุปลักษณความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน

สุวัณณิศา สุธนภิณู

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนอุปลักษณความรักที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณในเพลงลูกทุ่งอีสานและเพื่อศึกษามิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยใช้ข้อมูลจากเนื้อร้องเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงของนักร้องลูกทุ่งอีสานในสังกัดบริษัทแกรมมี่ โกลด์ จำนวน 358 เพลง และใช้แนวคิดมโนอุปลักษณของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เป็นกรอบการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่ามโนอุปลักษณความรักที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมี 8 มโนอุปลักษณ ได้แก่ [ความรัก คือ การเดินทาง] [ความรัก คือ การรักษาโรค] [ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา] [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] [ความรัก คือ อูรัก] [ความรัก คือ การแสดง] [ความรัก คือ ต้นไม้] และ [ความรัก คือ ดาว/เดือน] ส่วนมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณความรักที่ปรากฏสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมอีสานได้ 2 ประการ คือสะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวนบทยอีสานและสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ประเทศไทย

suphakthathat.su@ssru.ac.th

บทความวิจัย

รับบทความ: 6 มิถุนายน 2565

แก้ไขบทความ: 31 สิงหาคม 2565

ตอบรับ: 28 กันยายน 2565

คำสำคัญ ความรัก เพลงลูกทุ่งอีสาน มโนอุปลักษณ

Love Metaphors in Isan Country Songs

Suphakkhathat Suthanaphinyo

Abstract

This article presents love metaphors through metaphorical expressions and sociocultural perspectives of love metaphors in 358 Isan country songs that tell about love between a man and a woman sung by singers subordinate to Grammy Gold. Lakoff and Johnson's (1980) conceptual metaphors were used as an analytical framework. The results showed that there were eight concepts of metaphors found in Isan country songs: [love is journey], [love is medical treatment], [love is competition/sport], [love is education], [love is business], [love is performance], [love is tree], and [love is star/moon]. In addition, the results reflected two sociocultural perspectives of love metaphors in Isan country songs: 1) traditional way of life and sociocultural situations of people in Isan rural communities and 2) social changes.

Faculty of Education

Suan Sunandha Rajabhat

University

Thailand

suphakkhathat.su@ssru.ac.th

Research Article

Received: 6 June 2022

Revised: 31 August 2022

Accepted: 28 September 2022

Keywords: love, Isan country songs, conceptual metaphors

1. บทนำ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534, อ้างถึงใน สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ, น. 23-27) ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “เพลงลูกทุ่งมีเนื้อร้องที่สะท้อนภาพชีวิตจริงของสังคม ได้เป็นอย่างดีและทันสมัยต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งเป็นภาษาเรียบง่าย เข้าใจและจำง่าย ฟังแล้วไม่ต้องแปลความหมาย สิ่งที่สำคัญที่สุด เนื้อเพลงใช้เปรียบเทียบได้ดี” จากบทพระราชนิพนธ์ดังกล่าว การใช้ภาษาเปรียบเทียบนับเป็นลักษณะสำคัญและโดดเด่นที่พบได้ในเพลงลูกทุ่ง สอดคล้องกับที่ ศราวุธ โชติจรัส (2563, น. 77) กล่าวว่า แนวคิดที่พบมากที่สุดในเพลงลูกทุ่งอีสานคือ แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ และแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ส่วนการใช้ภาษาพบว่ามีการใช้อุปมา (การเปรียบเทียบ) มากที่สุด

“เพลงลูกทุ่งอีสาน” หมายถึง เพลงที่แต่งขึ้นโดยใช้ภาษาถิ่นภาคอีสาน มีวิวัฒนาการมาจากเพลงพื้นบ้าน เช่น หมอลำมาประกอบเข้ากับดนตรีสมัยใหม่ หรืออาจใช้ภาษาถิ่นมาผสมผสานในเนื้อร้อง น้ำเสียง สำเนียงจะมีลักษณะเป็นท้องถิ่น และเนื้อหาเพลงลูกทุ่งอีสานมักจะเกี่ยวกับธรรมชาติ ความรัก ตลก วิถีชีวิต คนอีสานหรืออาจจะเป็นตำนานต่าง ๆ (สลา คุณวุฒิ, 2548, อ้างถึงใน ภาสพงศ์ ผิวพอใช้, 2547, น. 8, 15)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเพลงลูกทุ่งอีสานมักมีการใช้ภาษาเปรียบเทียบ โดยเฉพาะเรื่องความรัก ซึ่งเป็นอารมณ์และความรู้สึกอันเป็นสากลของมนุษย์ที่ปรากฏในทุกสังคมและมีมาทุกยุคสมัย ความเปรียบที่ผู้ประพันธ์เพลงเลือกใช้นับเป็นกลวิธีทางภาษาที่ช่วยให้ผู้ฟังเกิดสุนทรียภาพและเข้าใจสิ่งที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อหรือนำเสนอแนวคิดซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน คือ การใช้แนวคิดอุปลักษณ์ กล่าวคือ การใช้ภาษาของมนุษย์ในชีวิตประจำวันนั้น

อยู่ในรูปของการเปรียบเทียบ ซึ่งรูปภาษาดังกล่าวสะท้อนระบบความคิดของมนุษย์ โดยสามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980, อ้างถึงใน สุรเชษฐ์ พิษิตพงศ์เผ่า, 2553, น. 177) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ ในแนวทฤษฎีปริชาน (cognitive theory) ข้อเสนอนี้นำไปสู่ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณ์ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภาษาและการใช้ภาษาในแวดวงวรรณคดีเท่านั้น หากแต่เป็นปรากฏการณ์ในระดับ “มโนทัศน์” (concept) กล่าวคือ ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical linguistic expressions) คือรูปภาษาที่เป็น การเปรียบเทียบ ส่วนมโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) คือ ความคิดหรือ โลกทัศน์ของบุคคลในรูปของการเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้ของผู้ใช้ภาษา โดยทั้งถ้อยคำอุปลักษณ์และมโนอุปลักษณ์มีความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

“อุปลักษณ์เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่นักภาษาศาสตร์ปริชานสนใจศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานมีความเชื่อว่าภาษาสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา อุปลักษณ์ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบจะเป็น ตัวแทนของการอธิบายเรื่องระบบความคิดหรือระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ เป็นอย่างดี George Lakoff และ Mark Johnson นักภาษาศาสตร์ปริชานเสนอแนวคิดว่าการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของเรานั้นอยู่ในรูปแบบของการเปรียบเทียบเป็นอุปลักษณ์ อุปลักษณ์จะไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของการใช้คำเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ความคิด สังคม อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ”

(ชัชวดี ศรลัมพ์, 2548, น. 7)

จากการทบทวนสถานภาพงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มีผู้ศึกษาอุปลักษณ์ เชิงมโนทัศน์หรือมโนอุปลักษณ์ความรักที่ใช้เพลงเป็นข้อมูลในการศึกษา อาทิ วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาอุปลักษณ์ความรักจากบทเพลงไทยสากล ของภัทรา งามจิตวงศ์สกุล (2546) วิทยานิพนธ์เรื่อง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิง

ในบทเพลงลูกทุ่งไทย ของมิรินต้า นูรรุ่งโรจน์ (2548) วิทยานิพนธ์เรื่อง อุปลักษณะ
แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย ของสินีนาง วัฒนสุข (2549)
วิทยานิพนธ์เรื่อง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ในบทเพลงความรักที่ประพันธ์โดยนิติพงษ์
ห่อนาค ของอันธิกา ดิษฐกิจ (2555) วิทยานิพนธ์เรื่อง การเปรียบเทียบอุปลักษณะ
ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล ของกรรณก รั่มมะอ์ด (2556) วิทยานิพนธ์
เรื่อง เพลงลูกทุ่งอีสาน : อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น
ของสิริขญา คอนกรีต (2556) วิทยานิพนธ์เรื่อง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับ
บุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย ของศรณชนก ศรีแก้ว (2560) บทความเรื่อง
อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรักที่ประพันธ์โดยแก้ว อัจฉริยะกุล ของกรรต
กลิ่นเดช และณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ (2562) บทความเรื่อง อุปลักษณะความรักใน
บทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์ ของนพวรรณ เมืองแก้ว และอริปัตย์ นิตยัณรา (2564)
บทความเรื่อง อุปลักษณะเกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงสุนทราภรณ์ ของกฤติกา ชูผล (2563)
บทความเรื่อง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับความรักจากเพลงภาษาญี่ปุ่น ของนภสร
อิงสถิตธนวันต์ และสุนทรี คันธรรมพันธ์ (2564) และบทความเรื่อง Conceptual
Metaphors of Love in Thai Pop Songs Produced by Nadao Music and Representation
of Love in the Digital Age ของSuparak Techacharoenrungrueang & Maliwan
Bunsorn (2022)

ข้อมูลที่พบจากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการศึกษาอุปลักษณะความรัก
ทำให้เข้าใจมุมมองความรักผ่านระบบคิดของมนุษย์ที่มีลักษณะเหมือนและแตกต่างกัน
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลุ่มข้อมูลในการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าเพลงลูกทุ่งอีสานเป็นกลุ่มข้อมูล
ที่น่าสนใจ กอปรกับผู้วิจัยสังเกตว่าลักษณะเด่นของเนื้อหาในเพลงลูกทุ่งอีสาน
มักนำเสนอเนื้อหาและเปรียบเทียบมุมมองเกี่ยวกับความรัก โดยสะท้อนความคิด
และโลกทัศน์ตลอดจนสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีสานได้ เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจ
ศึกษามโนอุปลักษณะความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเติมเต็ม

ประเด็นการศึกษามโนอุปลักษณ์ในเพลงไทยลูกทุ่งอีสานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและขยายขอบเขตเพื่อเป็นแนวทางการศึกษามโนอุปลักษณ์ในภาษาไทยถิ่นอื่นจะนำไปสู่การเปรียบเทียบระบบปริฐานของคนไทยที่มีมุมมองเกี่ยวกับความรักในแต่ละภูมิภาคได้อีกประการหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษามโนอุปลักษณ์ที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณ์ในเพลงลูกทุ่งอีสาน

2.2 เพื่อศึกษามิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ซึ่งเลคอฟและจอห์นสันเสนอแนวคิดไว้ในหนังสือ *Metaphor We Live By* ว่าการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบอุปลักษณ์ ไม่ได้จำกัดเพียงแค่เรื่องของภาษาและการใช้ภาษาเพื่อสร้างสรรค์งานประพันธ์เท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความคิด สังคม อารมณ์ ฯลฯ และสามารถอธิบายได้อย่างมีระบบ

“Metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in term of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature.”

(Lakoff & Johnson 1980, p. 3)

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าอุปลักษณพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน และไม่เฉพาะนักประพันธ์เท่านั้น บุคคลทั่วไปก็ใช้อุปลักษณในการสื่อสาร และที่สำคัญอุปลักษณไม่ได้มีแต่ในภาษา โดยพื้นฐานระบบคิดของบุคคลก็เป็นอุปลักษณ เลคอฟ และจอห์นสันเรียกอุปลักษณที่ปรากฏในภาษาว่า **ถ้อยคำอุปลักษณ หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ** (metaphorical expression) และเรียกอุปลักษณในระบบคิดของเราว่า **มโนอุปลักษณหรืออุปลักษณเชิงมโนทัศน์** (conceptual metaphor) (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 102-103)

นอกจากนี้เลคอฟและจอห์นสันยังกล่าวว่าการใช้ภาษาในเชิงอุปลักษณเป็นการเชื่อมโยงความคิดระหว่างคำที่มีความหมายจากวงความหมายหนึ่งถ่ายโยงไปยังคำอีกวงความหมายหนึ่ง (domain) โดยการถ่ายโยงความหมายนั้นต้องถ่ายโยงจากวงความหมายต้นทาง (source domain) ไปยังวงความหมายปลายทาง (target domain) วงความหมายต้นทาง หมายถึง ความหมายเดิมก่อนที่จะนำไปเปรียบเทียบเป็นความหมายประจำคำ ส่วนวงความหมายปลายทางจะเป็นความหมายใหม่ที่ต้องการจะสื่อ วงความหมายต้นทางอาจเป็นรูปธรรม ส่วนวงความหมายปลายทางอาจเป็นนามธรรม ดังตัวอย่างอุปลักษณที่เลคอฟและจอห์นสันได้แสดงให้เห็นถึงจิตใจของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่มีความตัวตน สัมผัสได้ผ่านมโนทัศน์ในสังคมของผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องเวลาโดยมองว่าเวลาเป็นเงิน TIME IS MONEY หรือเวลาเป็นสิ่งที่มีความค่า TIME IS A VALUABLE COMMODITY จากตัวอย่างประโยคดังต่อไปนี้

You're *wasting* my time.

This gadget will *save* you hours.

I don't have the time to *give* you. To you.

How do you *spend* your time these days?

That flat tire *cost* me an hour.

You don't use your time *profitably*.

I lost a lot of time when I got sick.

Thank you for your time.

(Lakoff & Johnson, 1980, pp. 7- 8)

กล่าวโดยสรุป ตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) หมายถึง การเปรียบเทียบของสองสิ่งโดยต้องเป็นสมาชิกในต่างวงความหมาย ทั้งนี้รูปภาพที่มีความหมายต่างไปจากความหมายประจำรูป เกิดจากการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่ง และวงความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

4. ขอบเขตข้อมูล

4.1 ศึกษาเฉพาะเพลงของนักร้องลูกทุ่งที่สังกัดหรือเคยสังกัดบริษัทแกรมมี่ โกลด์ เพราะเป็นบริษัทที่มีจำนวนนักร้องลูกทุ่งเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติเพลงของนักร้องลูกทุ่งอีสาน ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเฉพาะเนื้อร้องของบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรักที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงเท่านั้น เพราะเนื้อเพลงที่นำมาศึกษา ยังไม่พบความรักระหว่างเพศเดียวกัน ไม่ศึกษาภาพและมิวสิกวิดีโอ (MV) โดยใช้ข้อมูลเนื้อร้องจากเว็บไซต์ www.gmember.com เข้าถึงเมื่อ 12 เมษายน 2565

4.1.2 นักร้องต้องเป็นคนอีสานโดยกำเนิด แบ่งเป็นนักร้องชาย 2 คน นักร้องหญิง 2 คน เพื่อเป็นตัวแทนของนักร้องลูกทุ่งอีสาน

4.1.3 นักร้องแต่ละคนต้องมีอัลบั้มเดี่ยว (ไม่ศึกษาอัลบั้มรวมหรืออัลบั้มพิเศษหรือเพลงเดี่ยว เพราะบางเพลงนำไปรวมอัลบั้มในโอกาสพิเศษ ซึ่งจะทำให้กลุ่มข้อมูลซ้ำกัน) ในสังกัดบริษัทแกรมมี่โกลด์อย่างน้อย 5 อัลบั้มขึ้นไป เพราะแสดงถึงความนิยมของนักร้อง ซึ่งนักร้องลูกทุ่งอีสานที่ผู้วิจัยคัดเลือกตามเกณฑ์ข้างต้น คือ

1) ศิริพร อำไพพงษ์ 18 อัลบั้ม (180 เพลง) แต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 146 เพลง

2) ต่าย อรทัย 12 อัลบั้ม (117 เพลง) แต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 96 เพลง

3) ไผ่ พงศธร 10 อัลบั้ม (100 เพลง) แต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 78 เพลง

4) ไหมไทย ใจตะวัน 5 อัลบั้ม (50 เพลง) แต่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก 38 เพลง

จากอัลบั้มเดี่ยวของนักร้องลูกทุ่ง 4 คน มีอัลบั้มทั้งสิ้น 45 อัลบั้ม (447 เพลง) แต่การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาและคัดเลือกเนื้อร้องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงซึ่งนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาทั้งสิ้น 358 เพลง

5. นิยามศัพท์

5.1 เพลงลูกทุ่งอีสาน หมายถึง เพลงที่ประพันธ์ขึ้นโดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นอีสาน ประกอบเข้ากับดนตรีที่มีท่วงทำนองอีสาน หมอลำ หรือผสมผสานกับจังหวะดนตรีสมัยใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวอีสาน ผู้ประพันธ์เพลงและผู้ขับร้องเป็นคนอีสาน เนื้อเพลงลูกทุ่งที่ผู้วิจัยนำมาเป็นข้อมูล

ในการศึกษาบางเพลงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเพลงลูกทุ่งและเพลงลูกทุ่งหมอลำแต่ในบทความนี้จะใช้คำว่าเพลงลูกทุ่งอีสาน

5.2 รัก หมายถึง ภาวะทางอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดความผูกพันด้วยความห่วงใย ความเสน่หา ความนิยมชมชอบ ความพึงพอใจ

6. วิธีการวิจัย

6.1 นำเนื้อร้องของกลุ่มข้อมูลที่ใช้ศึกษามาหาถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับความรัก โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ว่าจะต้องพบถ้อยคำอุปลักษณะในเนื้อร้องของนักร้องอย่างน้อย 3 คน จากนักร้องที่เลือกมา 4 คน เพื่อให้เห็นความถี่ของการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะซึ่งจะนำไปสู่การสรุปเป็นมโนอุปลักษณะได้ แล้วจึงแสดงการเปรียบเทียบโดยการถ่วงความหมายจากวงความหมายต้นทางไปยังวงความหมายปลายทาง

6.2 นำมโนอุปลักษณะความรักที่ได้มาพิจารณาคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) และหาคำร้อยละความถี่ของการปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะเพื่อวิเคราะห์มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณะความรักที่พบ

7. สัญลักษณ์ในงานวิจัย

7.1 เครื่องหมาย → ใช้แสดงการถ่วงความหมายจากวงความหมายต้นทางไปยังวงความหมายปลายทาง

7.2 เครื่องหมาย [] ใช้แสดงมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับความรัก

7.3 เครื่องหมาย _____ ชิดเส้นใต้ตัวอักษร ใช้แสดงตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับความรัก

8. ผลการวิจัย

8.1 มโนอุปลักษณะความรักที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะในเพลง ลูกทุ่งอีสาน

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ว่าจะต้องพบถ้อยคำอุปลักษณะในเพลงของนักร้องลูกทุ่งที่เลือกมาศึกษาอย่างน้อย 3 คน จึงจะสามารถสรุปว่าเป็นมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับความรักนั้น ๆ ได้ จากผลการวิเคราะห์พบมโนอุปลักษณะความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน ดังนี้

8.1.1 [ความรัก คือ การเดินทาง]

มโนอุปลักษณะ [ความรัก คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานว่า ความรักต้องมีจุดเริ่มต้นและมีจุดหมายปลายทาง นอกจากนี้ความรักอาจประสบปัญหาซึ่งเป็นเรื่องปกติ ความรักจึงเปรียบได้กับการเดินทางที่ต้องมีจุดเริ่มต้น ระหว่างทางอาจพบกับอุปสรรค และมีจุดหมายของการเดินทางคือผลของความรัก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น เดิน เดินทาง เส้นทาง ทางแยก ปลายทาง จุดหมาย หลักกิโล โดยสาร ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (1) “อย่าเมินเด้ออย่าอย่าตกใจหากได้เห็นหน้าน้องอยากให้สิ้นปัญหาก่อนเราจะหันทางเดินเส้นทางรักเก่าที่สองเราร่วมกันเผชิญให้ถือเป็นเรื่องบังเอิญก่อนอ้ายเดินคู่เคียงเจ้าสาว”²

(ส่งอ้ายด้วยฝ้ายขาว/ศิริพร อำไพพงษ์)

² ตัวอย่างเนื้อร้องทั้งหมดที่ปรากฏในบทความนี้ ผู้วิจัยคงการสะกดการันต์และการใช้ภาษาตามต้นฉบับเดิมของผู้ประพันธ์เพลง

- (2) “คิดฮอดกันวันละน้อย ทอยฮักกันให้นานห่างหลายกิโดฝั้น สัญญาอย่าให้เลือนหาย คิดฮอดกันวันละน้อย ทอยฮอโรเติ่มแรงใจ ให้อ้ายยังคังยืมได้ ยามเหนื่อยล้าใจทุกคราว”

(คิดฮอดวันละน้อย/ไผ่ พงศธร)

- (3) “ดันดันมาแสนไกลด้วยจุดหมายเพื่อเป็นผู้ชายของเจ้า ก็หลักกิโยฯ ฝ่าทางจนทนความเหน็ดหนาวไม่ท้อต่อทุกความเศร้า ก็เพื่อมีเจ้าเป็นแฟน”

(คือเจ้านั่น/ไหมไทย ใจตะวัน)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “การเดินทาง” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง

[การเดินทาง]

นักเดินทาง	→
จุดเริ่มต้นของการเดินทาง	→
พาหนะ	→
การเดินทาง	→
ระยะทาง	→
อุปสรรคของการเดินทาง	→
การเลือกเส้นทาง	→
จุดหมายปลายทาง	→

วงความหมายปลายทาง

[ความรัก]

คนรัก
การเริ่มต้นสานความสัมพันธ์
ความสัมพันธ์ของความรัก
เหตุการณ์ของความสัมพันธ์/ความรัก
พัฒนาการของความรัก
ความยากลำบาก/ปัญหาของความรัก
ตัวเลือกของการกระทำของความรัก
เป้าหมายของความสัมพันธ์

8.1.2 [ความรัก คือ การรักษาโรค]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การรักษาโรค] สะท้อนมุมมองความรักในเพลง ลูกทุ่งอีสานว่า โรคเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อาการป่วยทางกายและจิตใจ ถือเป็นปัญหาที่ต้องเยียวยาแก้ไข ขั้นตอนเหล่านี้มีลักษณะคล้ายกับความรักคือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคคล และถ้าหากความรักไม่ราบรื่นก็กลายเป็น ปัญหาเพื่อหาวิธีแก้ไข ความรักจึงถูกนำไปเปรียบกับการรักษาโรค ซึ่งพบถ้อยคำ อุปลักษณ์ เช่น เจ็บปวด หัก ยา แผล พิการ อักเสบ ตาบอด ภูมิคุ้มกัน วิตามิน ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (4) “บ่สวยเลิศเลอ แต่มีน้ำใจ ให้เกียรติมาเอาใจใส่ ผู้ชายโลโซหน้าเซ่อ คนจนมอซอ
เจ้ายังค้นหาความหล่อเจอ แผลเจ็บจากควารักเก้อ เธอเอารักแท้เป็นยา”
(น้องมากับคำว่าไซ/ไหมไทย ใจตะวัน)
- (5) “เมืองที่ความฝัน หายใจด้วยไอเครื่องจักร เมืองที่ความฮักถูกออนไลน์แจกจ่าย
รายวัน ได้ฟ้ากรุงเทพฯ ยามใด บาดเจ็บจากทางที่ฝัน อ้ายยังได้ ภูมิคุ้มกัน
จากเจ้าคอยเป็นแรงใจ”
(ภูมิคุ้มกันในวันบ่มีเจ้า/เฒ่ พงศธร)
- (6) “หากใจมีรัก อุปสรรคคือ ยากำลัง ละน่องคอยให้ความหวัง ย่านอิหยังน้อเล่าอ้าย
อดทนไว้ อ้ายอย่าถอย”
(ผู้เพื่อน้องได้ไหม/ศิริพร อำไพพงษ์)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “การรักษาโรค” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง		วงความหมายปลายทาง
บาดแผล/เจ็บปวด	→	ผลของความรัก (ผิดหวัง)
เย็บ/ทา	→	การรักษาผลของความรักที่เกิดจาก ความผิดหวัง (พบคนรักใหม่)
ภูมิคุ้มกัน	→	ความเข้าใจกันระหว่างคนรัก
ยา/วิตามิน	→	การป้องกันไม่ให้เกิดความผิดหวังในความรัก

8.1.3 [ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา]

มนิอุปลักษณะ [ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา] สะท้อนมุมมองความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานว่า การแข่งขันหรือเกมกีฬา เป็นสิ่งที่น่าสนใจซึ่งชัยชนะหรือรางวัลซึ่งเปรียบเทียบกับความรักที่ต้องการการแข่งขันเพื่อให้ได้ชัยชนะ คือชนะใจคนรัก และคู่แข่ง พบถ้อยคำอุปลักษณะที่สื่อความหมายถึงการแข่งขัน/กีฬา เช่น ผู้ ตีก็ เหยียบ รางวัล แพ้ พ่าย ชนะ คู่แข่ง เกม ตัวจริง ตัวสำรอง มีอวาง คะแนน ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (7) “เพราะความฮักฮ้าย น้องจึงคอยให้แรงใจเสมอ หากฮ้ายต้องเจอ คู่แข่ง
ที่มาวุ่นวาย ให้ฮ้ายสู้เขา ฮ้ายยอมยกน้องให้ใคร เพราะน้อง ฮักไผบได้
ด้วยใจ ฮักฮ้าย หมดแล้ว หัวใจแป้ว บาดยามไต่พัง คำฮ้ายเว้าไล่ หัวใจแป้ว
บาดยามไต่พัง คำฮ้ายเว้าไล่ ว่าบ่ไหว ฮ้ายสู้เขาบ่ได้ สียอมแพ้ยั้ง”
(ผู้เพื่อน้องได้ไหม/ศิริพร อำไพพงษ์)
- (8) “น้องเกือบเสียใจตลอดชีวิต เมื่อมาได้คิด รู้ว่าชีวิตเป็นหนี้น้ำใจ อยากบอกฮ้ายว่า
นับจากวันนี้น้องบ่มีไผ ตำแหน่งตัวจริงในใจ ยกให้ฮ้ายครองคนเดียว”
(ตัวจริงประจำใจ/ศิริพร อำไพพงษ์)

- (9) “ฮอดมือเจ้าแต่ง อ้ายได้ตำแหน่ง มาเป็นเด็กเสิร์ฟ หน้าทีแขกผู้มีเกิบ เดินเสิร์ฟ
เหล่าแดงเหล่าขาว ฮักพ่ายคู่แข่ง ถึกเขาแย่งตำแหน่งเจ้าบ่าว”
(แขกผู้มีเกิบ/ไผ่ พงศธร)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “การแข่งขัน/กีฬา” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [การแข่งขัน/กีฬา]		วงความหมายปลายทาง [ความรัก]
ผู้แข่งขัน/ตัวจริง/ตัวสำรอง	→	คนรัก
เกม/การแข่งขัน	→	เหตุการณ์ของความรัก
แพ้	→	ผลของความรัก (ผิดหวัง)
ชนะ	→	ผลของความรัก (สมหวัง)
ผู้ชนะ	→	ผู้ที่ได้ตำแหน่งคนรัก
ผู้แพ้	→	ผู้ที่พลาดตำแหน่งคนรัก

8.1.4 [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] สะท้อนมุมมองความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานว่า การเรียนคือสิ่งที่สังคมกำหนดให้สมาชิกของสังคมต้องได้ศึกษาเล่าเรียน การเรียนจึงเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์รวมถึงชาวอีสานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเรียนจึงถูกนำมาเปรียบกับความรัก คือต้องมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ มีการศึกษาค้นคว้า มีการวัดและประเมินผลเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ

ซึ่งพบถ้อยคำแสดงอุปลักษณ์ เช่น จบ หลักสูตร ปริญา เรียน สอบตก เทอม วิชา ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (10) “ได้ฮักกับอ้าย เหมือนใจได้ปริญา ชีวิตผู้สาวบ้านนา ภูมิการศึกษามีน้อย”
(ปริญาใจ/ศิริพร อำไพพงษ์)
- (11) “สาว ม.6 สอบตกวิชาความรัก สอแวออกหัก หลังจากสอบเทอมสุดท้าย”
(กำแพงปริญา/ต่าย อรทัย)
- (12) “อ้ายบ่เคยเรียน วิชาออกหักกะศาสตร์ ก็เลยไร้ความสามารถ รับมือกับคำว่าเหงา”
(สุดท้ายคืออ้ายเจ็บ/ไผ่ พงศธร)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “การศึกษาเล่าเรียน” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [การศึกษาเล่าเรียน]		วงความหมายปลายทาง [ความรัก]
การเรียน	→	สภาวะหรือสถานการณ์ของความรัก
ผู้เรียน	→	คู่ความสัมพันธ์ในความรัก
วิชาเรียน/หลักสูตร	→	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากความรัก
การสอบ/วัดผล	→	การประเมินความรัก
สอบได้	→	ผลของความรัก (สมหวัง)
สอบตก	→	ผลของความรัก (ผิดหวัง)
ปริญา	→	การประสบความสำเร็จในความรัก

8.1.5 [ความรัก คือ ธุรกิจ]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ธุรกิจ] สะท้อนมุมมองความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน ดังที่สิริขญา คอนกรีต (2556, น. 116) กล่าวว่า คนอีสานมักเดินทางเข้าไปใช้ชีวิตหรือประกอบอาชีพในสังคมเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร จึงทำให้คนอีสานผูกพันกับวงการธุรกิจไม่ว่าจะในฐานะนายจ้าง (เจ้าของกิจการเล็ก ๆ เช่น ร้านขายส้มตำ) หรือลูกจ้าง และเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ “นักสู้” ของคนอีสานพลัดถิ่น ความรักจึงถูกนำมาเปรียบกับธุรกิจในลักษณะของการร่วมลงทุน การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ความคาดหวังผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ การพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่มีวงความหมายในการดำเนินธุรกิจซึ่งนำมาเปรียบกับความรัก เช่น ทน สัญญา นำเข้า ราคา ขาย สินค้า โรงงาน กำไร ขาดทุน ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (13) “ทุกอย่างปูทางสู่ความท้อ หมั่นปัญหายืนรออยู่รอบกาย สร้างความเข้มแข็งตามลำพังบ่ไหว อยากรู้เข้าแรงใจจากเธอ”
(เหนื่อยจึงอยากพึ่งเสียง/ไหมไทย ใจตะวัน)
- (14) “บ่มีผลต่อใจอีกแน่ เพียงแต่เสียความไวใจ อ้ายคงเจ็บไปรักไป ประสาใจที่ เสื่อมราคา”
(เต็มใจให้ตัว/ไผ่ พงศธร)
- (15) “ขอบคุณหลาย ๆ ที่ส่งฮักคอยนำพา ตราบวันข้างหน้า จะกอด สัญญาใจไว้เฝ้าภาวนา อย่าแปรเปลี่ยนเมื่อวันผ่านไป เก็บรักอุ่นเป็นต้นทุนใจ”
(อยู่ในใจเสมอ/ต่าย อรทัย)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “ธุรกิจ” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [ธุรกิจ]		วงความหมายปลายทาง [ความรัก]
ทุน	→	ความรู้สึกต่อความรัก
การดำเนินธุรกิจ	→	การบริหารและดูแลความรัก
กำไร	→	ผลของความรัก (สมหวัง)
ขาดทุน	→	ผลของความรัก (ผิดหวัง)
สัญญา	→	ข้อตกลงระหว่างคนรัก
ราคา	→	ระดับของความสัมพันธ์/ความรัก

8.1.6 [ความรัก คือ การแสดง]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การแสดง] สะท้อนมุมมองความรักในเพลง ลูกทุ่งอีสานว่าการแสดงคือกิจกรรมเพื่อความบันเทิงรูปแบบหนึ่ง ผู้แสดงทำหน้าที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้ชม สังคมอีสานเป็นสังคมที่มีการแสดงที่สนุกสนานรื่นเริงอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะหมอลำ บัณฑิต ลำเพ็ญ และอนุกุล วิจารณ์สุขสมบูรณ์ (2564, น. 77) กล่าวว่า “การแสดงหมอลำวัฒนธรรมบันเทิงในภาคอีสานมาแต่โบราณ ใช้การขับร้องประกอบการรำ” การแสดงจึงถูกนำมาเปรียบกับความรัก คือต้องมีตัวละคร มีบทบาท และมีองค์ประกอบต่าง ๆ ของการแสดง เช่น ฉาก เวที ดังจะพบได้จากถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น ฉาก พระเอก นางรอง เวที รับบท ดารา ชูปดาร์ ละคร ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ ได้แก่

- (16) “สัญญามากมาย ลบลิ้มได้ไม่อายฟ้าดิน ฉากจบคือรักโอบยิบิน ตัดสินด้วยคำกล่าวลา”

(หนีแม่มาแพ้งรัก/ศิริพร อำไพพงษ์)

- (17) “รับบทเศร้าไม่เคยพอนอนชีวิต พาลิขิตหรือกรรม แต่ปางไหน จึงซ้ำเติมสาวบ้านนาผู้มาไกล ให้หัวใจเจ็บจนมีน้ำตา”

(ขอสิทธิ์แค้นองให้/ต่าย อรทัย)

- (18) “อุ้งน่องหล่า เจ้าคือชูปตาร์ในใจยายเฒ่า เทียวแว็บมาเจอกดโลคให้เจ้า คำเข้าเรื่อยมา”

(ชูเปอร์สตาร์หน้าเฟส/ไผ่ พงศธร)

- (19) “อ้ายบ่แม่นพระเอก สิบได้เปอร์เซนต์ไปเหมิดสู่อย่าง ก็อยากเทคแคร์ แต่บ่ค่อยมีเวลาว่าง”

(เป็นจิ้งใต้ละบัดนี้/ไหมไทย ใจตะวัน)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “การแสดง” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [การแสดง]		วงความหมายปลายทาง [ความรัก]
นักแสดง/พระเอก/นางรอง	→	คนรัก
ฉาก/เวที	→	สถานที่/บรรยากาศ/ สภาวะของความสัมพันธ์
บท	→	เรื่องราวของความรัก
ตอนจบ	→	ผลของความรัก
จบแบบลงเอยด้วยดี	→	ผลของความรัก (สมหวัง)
จบแบบลงเอยด้วยความไม่เข้าใจ	→	ผลของความรัก (ผิดหวัง)

8.1.7 [ความรัก คือ ต้นไม้]

มโนอุปลักษณ์ความรัก [ความรัก คือ ต้นไม้] สะท้อนมุมมองความรักในเพลง ลูกทุ่งอีสานว่า สังคมอีสานเป็นสังคมเกษตรกรรม คนอีสานจึงผูกพันกับธรรมชาติ รอบตัว นอกจากนี้ ชาวอีสานยังใช้ชีวิตใกล้ชิดและพึ่งพาธรรมชาติ ต้นไม้จึงถูกนำมาเปรียบกับความรัก เพราะเป็นสิ่งที่เป็ธรรมชาติ ต้องมีการบำรุงรักษา มีกระบวนการและระดับของการเจริญเติบโต รวมทั้งเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ พบถ้อยคำอุปลักษณ์ เช่น ฝ้าย ดอกทาสะเลา ปลูก ฟาง ข้าว หวาน งอก กลีบ ก้าน ไรย บาน ดอกรัก ไม้ลำปอ คุณ ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (20) “ไ้ความฮักเฮา เหมือนทาสะเลา³ลาก้าน กลีบสวรวับวาน บ่บาน ทั้งก้าน
หล่นดิน เหมือนอ้ายคนไกล มาหลอกให้ใจ โบายบิน ปลูกรักงอกเงย แล้วเหยียบ
ให้หล่นจมดิน จากเริ่มเป็นลั้มลั้มสิ้น รักเดียวเพียงเสี้ยวเวลา”

(คอยฮักคีนใจ/ศิริพร อำไพพงษ์)

³ ทาสะเลา หรือ กาสะเลา หรือ กากะเลา เป็นชื่อที่คนอีสานใช้เรียกต้นอินทนิลบก

- (21) “ฝั่งมูลเมื่อดอกคุณ เปียกฝนหล่นลา เหมือนหยาดน้ำตา เปื้อนใจยามอีกสิ้นสูญ
คุณดอกสุดท้าย ไหลลอยตามสายน้ำมูล ความอีกเหมือนดังดอกคุณ เป่งบาน
บนานก็โรย”

(คุณดอกสุดท้าย/ต่าย อรทัย)

- (22) “คือข้าวไกวรวง พลั่วผืนนาสุกเหลืองอร่าม คือสองฝั่งน้ำ โอบผืนปลาเบาะไข
ให้พิก คือความรู้สึก นี้อบที่เอ็นความอีก ส่งคำถามฝาก น้องรู้สึกอีกคืออ้าย
ไหนบ้อ”

(ความอีก/ไผ่ พงศธร)

- (23) “อีกเข้างเดียวจนเบื่อ บมีแฟนจึกเพื่ออ้ายละเหิง เหิง เหิง ไปจิบไผเขาก็
ส่ายหน้าหนี ดอกรักปานนี้ยังบ่ยอมบานเบ่ง”

(หาแฟนบ่หามา/ ไหมไทย ใจตะวัน)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “ต้นไม้” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [ต้นไม้]

ปลูก/หว่าน

→

งอก

→

ดอก/กิ่งก้าน/กลีบ

→

บาน/เบ่งบาน

→

โรย/ร่วง/หล่น

→

วงความหมายปลายทาง

[ความรัก]

การเริ่มต้นบ่มเพาะความสัมพันธ์

พัฒนาการของความรัก

คนรัก

ผลของความรัก (ราบรื่น)

ผลของความรัก (ไม่ราบรื่น)

8.1.8 [ความรัก คือ ดาว/เดือน]

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ดาว/เดือน] สะท้อนมุมมองความรักในเพลง ลูกทุ่งอีสานว่าดาวหรือเดือนเป็นธรรมชาติอยู่รอบตัวมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา การหยิบยืมมุมมองตามธรรมชาติมาอธิบายเรื่องนามธรรมอย่างความรักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ แม้กระทั่งในสังคมอีสานที่ผูกพันกับธรรมชาติรอบตัว มักสังเกตธรรมชาติรอบตัวและนำมาเปรียบกับความรักในมิติของความสวยงาม อยู่บนท้องฟ้าซึ่งเป็นที่สูง และมีประโยชน์ ซึ่งพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สื่อถึงดาว/เดือน หรือการทำหน้าที่ของดาว/เดือน เช่น ดาว ดวงดาว แสงดาว เดือน แสงจันทร์ ดาวเหนือ ทอแสง แสง ดับ ลับ ฯลฯ ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

- (24) “แต่ความจริงคือ ดาวมีไว้เบิ่ง อ้ายเอื้อมเบิ่ง ดอกเดื่อหัวใจของน้อง หลับตาฝัน
อ้ายจั่งได้กอด ยามคิดฮอดได้แต่หลอมอง ไร้วาสนาได้เป็นเจ้าของ ดาวนั้น”
(ดาวมีไว้เบิ่ง/ ไหมไทย ใจตะวัน)

- (25) “นั่งสบตาเวลาเลิกงาน มีคำหวานหวาน พุดกันเบาเบา ผ่านอีกหนึ่งวันลำเค็ญ
เห็นเธอเหมือนเห็นดวงดาว ส่องจุดหมายอยู่ปลายทางเหงา ของคนสู้งาน”
(มีเธอจึงมีฝัน/ ไม้ พงศธร)

- (26) “คือสายลมเย็น โขยดอกไม้นาหอมมาระเรื่อ คือดั่งดาวเหนือ ทอแสงเจือ
อยู่กลางลมหนาว คือความรู้สึก ยามมีเธอมาแทนความเหงา”
(ความฮัก/ ไม้ พงศธร)

จากข้อมูลที่พบสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) คือ “ดาว/เดือน” กับ

สิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ความรัก” ได้อย่างเป็นระบบตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง [ดาว/เดือน]		วงความหมายปลายทาง [ความรัก]
ดาว/ดวงดาว	→	คนรัก
แสง/แสงดาว/ทอแสง	→	อารมณ์ของความรัก (สวงาม/สดใส)
ดาวเหนือ	→	คนรักที่คอยช่วยเหลือ/ นำคนรักไปในทางที่ดี
ดับ/ลับ	→	อารมณ์ของความรัก (สิ้นหวัง/เศร้าใจ)

ผลการศึกษามโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยใช้กรอบแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน พบมโนอุปลักษณ์ความรัก 8 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [ความรัก คือ การเดินทาง] [ความรัก คือ การรักษาโรค] [ความรัก คือ การแข่งขัน/ กีฬา] [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] [ความรัก คือ ธุรกิจ] [ความรัก คือ การแสดง] [ความรัก คือ ต้นไม้] และ [ความรัก คือ ดาว/เดือน]

8.2 มิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน

จินตนา ดำรงค์เลิศ (2533, น. 157) กล่าวว่า เนื้อหาหรือแก่นของเพลงลูกทุ่งยังคงสะท้อนให้เห็นลักษณะของคนไทยและสังคมไทยอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ถ้าพิจารณาถึงเพลงพื้นเมืองอันเป็นต้นกำเนิดของเพลงลูกทุ่งจะพบว่าเพลงพื้นเมืองเป็นวรรณกรรมที่บรรจุเนื้อหาของสังคมและชีวิตจริงของคนในสังคมไทย ในแต่ละท้องถิ่นไว้ภายใต้ความเรียบง่ายของท่วงทำนอง เพราะเพลงพื้นเมืองของชาวบ้านเกิดจากประเพณีหรือวัฒนธรรมทางดนตรีของชุมชนนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้การศึกษาเพลงลูกทุ่งจึงสามารถทำให้เราเห็นภาพสะท้อนของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี นอกจาก

ผู้วิจัยจะศึกษาถ้อยคำอุปลักษณความรักที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานแล้ว ผู้วิจัยยังพิจารณาความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณที่ปรากฏรวมด้วย ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ความถี่การปรากฏถ้อยคำแสดงมโนอุปลักษณความรัก

มโนอุปลักษณ	ความถี่การปรากฏถ้อยคำแสดงอุปลักษณ (จำนวนครั้ง)	ร้อยละ
[ความรัก คือ การเดินทาง]	121	33.79
[ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน]	76	21.22
[ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา]	54	15.08
[ความรัก คือ ธุรกิจ]	51	14.24
[ความรัก คือ การแสดง]	47	13.12
[ความรัก คือ การรักษาโรค]	29	8.10
[ความรัก คือ ต้นไม้]	23	6.42
[ความรัก คือ ดาว/เดือน]	18	5.02

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นจำนวนครั้งของการปรากฏถ้อยคำแสดงมโนอุปลักษณที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสาน พบว่ามโนอุปลักษณ [ความรัก คือ การเดินทาง] ปรากฏมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.79 รองลงมาคือ [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 21.22 และ [ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา] มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 15.08 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเดินทาง การศึกษาเล่าเรียน และการแข่งขัน/กีฬา คือกิจวัตรและวิถีปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในระบบคิดของบุคคลในทุกสังคม มโนอุปลักษณดังกล่าวอาจเป็นสิ่งที่ เป็นสากลลักษณะ รวมทั้งสังคมอีสานด้วย และหากพิจารณาจากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย

(salient feature) จะพบว่ามโนอุปลักษณะความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานมีส่วนช่วยสะท้อนมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

8.2.1 สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวชนบทอีสาน

มโนอุปลักษณะ [ความรัก คือ การรักษาโรค] ความรักเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น หากเป็นความรักที่สมบูรณ์แบบถือเป็นความสุขที่เกิดจากความอบอุ่นกายและใจจากการมีคนรักเคียงข้าง และหากเป็นความรักที่มีปัญหา ก็อาจจะสร้างความทุกข์กายและใจหรือเกิดเป็นความเจ็บป่วยได้เช่นกัน จึงจำเป็นต้องมีการรักษาโรค สอดคล้องกับที่ เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ และคณะ (2563, น. 154) กล่าวว่า “เพลงลูกทุ่งอีสานที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอันดับหนึ่งคือ เพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพความรักที่ไม่สมหวัง อันดับรองลงมาคือเนื้อเพลงที่สะท้อนภาพความรักและวัฒนธรรม และเนื้อหาที่สะท้อนภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่”

มโนอุปลักษณะ [ความรัก คือ การแข่งขันกีฬา] มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนวิถีชีวิตและสังคมอีสานว่า คนอีสานมักยอมรับกติกาของการแข่งขัน หากคนอีสานพ่ายแพ้หรือไม่สมหวังกับความรัก ก็มักจะถือว่าเป็นเรื่องของบุญกรรม อันสะท้อนว่าวิถีชีวิตของชาวอีสานยึดมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา ดังที่ ศราวุธ โชติจำรัส (2563, น. 83) กล่าวว่า “ค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน ได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับประเพณี ค่านิยมเกี่ยวกับศาสนา ยอมรับนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์”

มโนอุปลักษณะ [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] สิริขญา คอนกรีต (2556, น. 164) กล่าวว่า ตัวละครในเพลงลูกทุ่งอีสานนอกจากถูกวางภูมิหลังให้มีฐานะยากจนส่วนใหญ่จะถูกนำเสนอให้ด้อยการศึกษา ส่งผลให้คนอีสานเป็นนักสู้เพื่อขยับฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการพยายามเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูง ผ่านการเข้าศึกษาในระบบทั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมากขึ้นในปัจจุบัน การศึกษาเล่าเรียนจึงถูกนำมาเปรียบกับความรัก ซึ่งสองสิ่งนี้มีลักษณะร่วมกันในฐานะที่เป็นกิจกรรมของ

บุคคลที่มีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม้แต่กระทั่งสังคมอีสานที่เริ่มต้นตัวกับการศึกษาเล่าเรียนและพัฒนาตนเองผ่านการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ การแสดง] สะท้อนวัฒนธรรมของชาวอีสานได้ชัดเจน หลังจากที่ว่าง่วนจากฤดูกาลเกษตรกรรม คนอีสานมักจะมีประเพณีต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่น บุญบั้งไฟ บุญผะเหวด ซึ่งมักจะมีการแสดงพื้นบ้านหรือมีการนำมหรสพมาเฉลิมฉลอง โดยเฉพาะการแสดงหมอลำ สังคมอีสานจึงเป็นสังคมที่รักความสนุกสนานโดยนำเสนอผ่านการแสดงในท้องถิ่นของตนเอง ดังเนื้อเพลงสัญญาหน้าฮ้าน ของต่าย อรทัย ที่ว่า “...เด่นหน้าฮ้าน บุญบ้านเฮา เด่นหน้าฮ้าน บุญบ้านเฮา หมอลำหย่าว หมูเฮาลูกพ่อน นากัน...” ความรักจึงมักนำไปเปรียบกับการแสดง โดยเฉพาะการนำคนรักไปเปรียบกับบทบาทของนักแสดง เนื้อเรื่องของ การแสดง เป็นต้น

มโนอุปลักษณ์ [ความรัก คือ ต้นไม้] และ [ความรัก คือ ดาว/เดือน] มโนอุปลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนอีสานที่ผูกพัน ใกล้ชิด และพึ่งพาธรรมชาติตลอดจนบ่งบอกอาชีพหลักของคนอีสานคือเกษตรกรรม เห็นได้จากเนื้อเพลงที่นำข้าวมาเปรียบกับความรัก และนำต้นไม้ในท้องถิ่น ได้แก่ ทาละเสา ไม้ลำปอ การนำต้นไม้ที่มีในท้องถิ่นอีสานมาเปรียบกับความรักย่อมทำให้เข้าใจง่าย เพราะต้นไม้เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิต ในขณะที่ดาวและเดือนก็เป็นธรรมชาติที่มีในทุกสังคม การนำไปเปรียบกับความรักชี้ชัดว่าวัฒนธรรมของคนอีสานยึดโยงกับธรรมชาติรอบตัว

8.2.2 สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม

หากพิจารณาจากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) พบว่ามโนอุปลักษณ์ความรัก [ความรัก คือ การเดินทาง] [ความรัก คือ ธุรกิจ] สะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม แต่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมส่วนรวมส่งผลให้สังคมอีสานจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เดิมที่เคยเป็นสังคมเกษตรกรรม

ก็เริ่มปรับเปลี่ยนเป็นสังคมกึ่งอุตสาหกรรม ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องที่ขยายฐานการผลิตเข้าไปในภาคอีสาน อาจจะด้วยเหตุผลทางสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การลงทุน กล่าวคือ ไม่เสี่ยงต่อปัญหาภัยธรรมชาติ มีแรงงานจำนวนมากเพียงพอต่อการผลิต การคมนาคมขนส่งสะดวกกว่าเดิม เป็นต้น หากพิจารณาเนื้อเพลง เช่น เพลงลูกจ้างความจน ของไผ่ พงศธร ที่ว่า “...ฟังเสียงหัวใจร้องบอกจิ้งจอกบ้านนอกเข้ามาหางาน ชีวิตครอบครัวลำบาก คล้ายเป็นดังค่างงการ ให้นุ่มอีสานต้องพเนจร ความจนคอยเป็นเจ้านาย สั่งให้ขายแรงเป็นสินค้า...” แล้วจะพบว่ายุคหลังมานี้คนอีสานมักเดินทางมุ่งสู่เมืองหลวงหรือสังคมเมืองเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพขายแรงงาน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมอีสานที่เดิมมักดำรงชีวิตเรียบง่ายในท้องถิ่นของตน แต่กลับเปลี่ยนมาเป็นพลเมืองชนชั้นกรรมาชีพของสังคมเมืองในปัจจุบันที่กำลังกลายเป็นสังคมทุนนิยม

กล่าวโดยสรุป มโนอุปลักษณ์ความรักที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสาน นอกจากจะทำให้เข้าใจว่าคนอีสานมีมุมมองเกี่ยวกับความรักอย่างไรแล้ว มุมมองความรักเหล่านั้นยังสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมได้อีกประการหนึ่งด้วย กล่าวคือสะท้อนภาพวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม (อีสานเก่า) และสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม (อีสานใหม่) ที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ในเมื่อความรักเป็นความรู้สึกของบุคคล ความรักจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนมิติทางสังคมโดยนำเสนอผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่โดดเด่นด้วยการใช้ความเปรียบเกี่ยวกับความรัก ทำให้เห็นระบบคิดของบุคคลและสังคมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น

9. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษามโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานและศึกษามิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงลูกทุ่งอีสาน

โดยใช้ข้อมูลจากเนื้อร้องเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักระหว่างชายกับหญิงของนักร้องลูกทุ่งอีสาน สังกัดบริษัทแกรมมี่โกลด์ จำนวน 358 เพลง และใช้แนวคิดมโนอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เป็นกรอบการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า มโนอุปลักษณ์ความรักที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมี 8 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [ความรัก คือ การเดินทาง] [ความรัก คือ การรักษาโรค] [ความรัก คือ การแข่งขัน/กีฬา] [ความรัก คือ การศึกษาเล่าเรียน] [ความรัก คือ ธุรกิจ] [ความรัก คือ การแสดง] [ความรัก คือ ต้นไม้] และ [ความรัก คือ ดาว/เดือน] ส่วนมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณ์ความรักเหล่านี้สามารถสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมอีสานจำแนกได้ 2 ประการ ได้แก่ สะท้อนวิถีชีวิตสภาพสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวชนบทอีสาน และสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม

หากพิจารณาเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งอีสานจะเน้นนำเสนอมุมมองความรักที่มีทั้งสุขและทุกข์ ผู้วิจัยสังเกตว่ามุมมองความรักที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานนั้นเป็นความรักที่เน้นการรอคอย และสะท้อนภาพความรักที่ผิดหวังเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังพบว่ยังมีมุมมองความรักที่เป็นการให้กำลังใจแก่คนรักให้ลุกขึ้นต่อสู้หรือฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้เห็นโลกทัศน์ของความรักที่กว้างขวางขึ้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในเพลงไทยลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล” ของกรรณก รัมมะอัถ์ (2556, น. 126-127, 139-140) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

เปรียบเทียบโมเดลลักษณะความรักที่พบในเพลงไทยลูกทุ่ง เพลงไทยสากล และเพลงลูกทุ่งอีสาน

ประเภทอุปลักษณะ	เพลงไทย ลูกทุ่งยุค ก่อน	เพลงไทย ลูกทุ่งยุค ปัจจุบัน	เพลงไทย สากลยุค ปัจจุบัน	เพลง ลูกทุ่ง อีสาน
1. อุปลักษณะมนุษย์	✓	✓	✓	✗
2. อุปลักษณะพืช	✓	✓	✓	✗
3. อุปลักษณะสัตว์	✓	✓	✓	✗
4. อุปลักษณะอาหาร	✓	✓	✓	✗
5. อุปลักษณะสิ่งก่อสร้าง	✗	✓	✓	✗
6. อุปลักษณะธรรมชาติ	✓	✓	✓	✗
7. อุปลักษณะสิ่งเหนือ ธรรมชาติ	✓	✓	✓	✗
8. อุปลักษณะการแสดง	✗	✓	✓	✓
9. อุปลักษณะการแข่งขัน	✓	✓	✓	✓
10. อุปลักษณะการเดินทาง	✓	✓	✓	✓
11. อุปลักษณะการเรียนรู้	✗	✓	✓	✓
12. อุปลักษณะการเจ็บป่วย	✓	✓	✓	✗
13. อุปลักษณะสิ่งของ	✓	✓	✓	✗
14. อุปลักษณะสงคราม	✗	✓	✗	✗
15. อุปลักษณะเพลง	✗	✗	✓	✗
16. อุปลักษณะทรัพย์สิน	✓	✗	✗	✗
17. อุปลักษณะรักษาโรค	✗	✗	✗	✓
18. อุปลักษณะธุรกิจ	✗	✗	✗	✓
19. อุปลักษณะดาว/เดือน	✗	✗	✗	✓
20. อุปลักษณะต้นไม้	✗	✗	✗	✓

ตารางข้างต้นแสดงการเปรียบเทียบมโนอุปลักษณความรักพบว่า มโนอุปลักษณความรักจากการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนน้อยกว่างานวิจัยของกรรณก รัมมะอัคร์ ทั้งนี้ เพราะกลุ่มข้อมูลที่ใช้ครั้งนี้มีจำนวนน้อยกว่างานวิจัยเรื่องดังกล่าว รวมทั้งงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์ว่าจะต้องพบถ้อยคำอุปลักษณในเพลงของนักร้องลูกทุ่งที่เลือกมาศึกษา อย่างน้อย 3 คน จึงจะสามารถสรุปว่าเป็นตัวแทนมโนอุปลักษณเกี่ยวกับความรัก นั้น ๆ ได้ จึงทำให้พบจำนวนมโนอุปลักษณความรักน้อยกว่างานวิจัยที่นำมาศึกษา เปรียบเทียบ ผลการวิจัยมีข้อค้นพบว่าจำนวนมโนอุปลักษณความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งลักษณะเหมือนและแตกต่างจากเพลงลูกทุ่งไทยและเพลงไทยสากล ที่นำมาเปรียบเทียบข้างต้น ทั้งนี้เพราะความรักเป็นความรู้สึกธรรมชาติสามัญและเป็นสากลของมนุษย์ทุกสังคมและดำรงอยู่มาทุกยุคสมัย ทว่าอาจมีมุมมองหรือโลกทัศน์ที่แตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับบริบทในแต่ละสังคมและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ข้อค้นพบดังกล่าวนอกจากจะทำให้เข้าใจมุมมองความรักที่ปรากฏผ่านบทเพลงแล้วยังแสดงให้เห็นพลวัตของภาษาอันสะท้อนผ่านระบบปริธานของผู้ใช้ภาษาซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน

มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณความรักในเพลงลูกทุ่งอีสานสามารถสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากวิถีดั้งเดิมของชนบทอีสานควบคู่ไปกับการสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมโดยรวมที่กำลังปรับเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย เพลงลูกทุ่งอีสานจึงเป็นเสมือนบันทึกทางอารมณ์ที่ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และสะท้อนมิติทางสังคมวัฒนธรรมไปพร้อมกัน

“...แม้ว่าเพลงลูกทุ่งที่นำมาศึกษานี้ส่วนใหญ่เป็นเพลงในยุคหลังสมัยใหม่ที่
ชูความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีภาษาถิ่น และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ามาเป็น
ส่วนผสมของเพลงแล้ว แต่ถ้อยคำที่พบว่ามีการผลิตซ้ำมากจนเป็นวิถีปฏิบัติของ
การแต่งเพลงลูกทุ่งคือ การใช้ถ้อยคำดูถูกตัวเองว่าต่ำ้อยต่ำ การเข้มงวดต่อตัวเอง
การเจียมตัว ฐานะของตัวเอง ผลจากปฏิบัติการทางวาทกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับ
ความคิดของมิเชล ฟูโกต์ ที่มองว่าวิธีการเหล่านี้เป็นลักษณะของการสยบยอมต่อ
อำนาจผ่านการรู้จักตัวเอง”

(วิภาวี ฝ่ายเทศ, 2563, น. 102-103)

อย่างไรก็ดี ข้อสรุปจากการศึกษาค้างนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของกลุ่มข้อมูลที่นำมา
ศึกษาเท่านั้น มิได้เป็นตัวแทนทั้งหมดหรือการสรุปภาพรวมในทัศนเกี่ยวกับความรัก
ของคนอีสานทุกคน เพราะความรักเป็นอารมณ์และความรู้สึกที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา
อีกทั้งเป็นสภาวะของปัจเจกบุคคล

10. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถศึกษาต่อยอดโดยใช้ข้อมูลจากเพลงลูกทุ่งภาคเหนือ
เพลงลูกทุ่งภาคใต้ หรือเพลงพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบมุมมองความรัก
ของคนไทยในแต่ละภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- กรกต กลิ่นเดช และ ณรงค์กร รอดทรัพย์. (2562). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับความรักที่ประพันธ์โดยแก้ว อัจฉริยะกุล. *วารสารมังรายสาร*, 7(2), 33-44.
- กรกนก ร่มมะอัสต์. (2556). การเปรียบเทียบอุปลักษณะความรักในเพลงลูกทุ่งกับเพลงไทยสากล [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กฤติกา ชูผล. (2563). อุปลักษณะเกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงสุนทราภรณ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 3(2), 95-109.
- จินตนา ดำรงค์เลิศ. (2533). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง: ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัชวดี ศรีลัมพ์. (2548). อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสารศิลปศาสตร์*, 5(1), 1-16.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ เมืองแก้ว และ อธิปัตย์ นิตยัณรา. (2564). อุปลักษณะความรักในบทเพลงของธงไชย แมคอินไตย์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 9(1), 108-124.
- นภสร อิงสฤตธนวันต์ และ สุนทรี คันธธรรมพันธ์. (2564). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับความรักจากเพลงภาษาญี่ปุ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 43(1), 49-68.

- ปัทมทัต ลำเพ็ญ และ อนุกุล โรจนสุขสมบุญ. (2564). การแสดงหมอลำคณะ
เสียงอีสาน. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 5(3), 76-83.
- เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ, พรนภา ธนโพธิวิรัตน์, ผกามาศ ชัยรัตน์, และเกริกกิต ชัยรัตน์
(2563). วัฒนธรรมอีสานผ่านบทเพลงลูกทุ่งไทย. วารสารการบริหารนิติบุคคล
และนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(3), 139-156.
- ภัทรา งามจิตวงศ์สกุล. (2546). การศึกษาอุปลักษณะความรักจากบทเพลงไทยสากล
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2547). เพลงลูกทุ่งอีสานกับการสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น:
ศึกษาในผลงานเพลงของศิริพร อำไพพงษ์. สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- มินิดา บุรุษโรจน์. (2548). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่ง
ไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาวี ฝ่ายเทศ. (2563). ภาพตัวแทนการตอบสนองของชาวนนทบุรีต่อวาทกรรม
การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความทันสมัยที่นำเสนอในเพลงลูกทุ่ง.
วารสารวิทยาลัยนครลำปาง, 9(3), 86-105.
- ศรณชนก ศรีแก้ว. (2560). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรัก
ในเพลงไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศราวุธ โชติจำรัส. (2563). บทเพลงอีสานสมัยนิยมและปัจจัยที่มีผลต่อความนิยม
ของบทเพลงอีสานในสังคมไทยปัจจุบัน. วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม, 10(3), 76-84.
- สินีนฏ วัฒนสุข. (2549). อุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริขญา คอนกรีต. (2556). *เพลงลูกทุ่งอีสาน: อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรเชษฐ์ พิชิตพงศ์เผ่า.(2553). มโนอุปถัมภ์ชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปมาอุปไมยในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 27 (ธันวาคม), 177-220.

สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534). *กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย ภาค 2*. อมรินทร์พรินติ้ง กรุ๊ป.

อันธิกา ติษฐกิจ.(2555). *อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ในบทเพลงความรักที่ประพันธ์โดย นิตยพงษ์ ห่อนาค* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphor we live by*. University of Chicago Press.

Suparak Techacharoenrungrueang, & Maliwan Bunsorn. (2022). Conceptual Metaphors of Love in Thai Pop Songs Produced by Nadao Music and Representation of Love in the Digital Age. *Manusat Paritat: Journal of Humanities*, 44(1), 80-107.